

Aknistes izloksnes fonētiskās un morfoloģiskās sistēmas vispusīgs skaidrojums ir nozīmīgs ne tikai atsevišķai izloksnei vien, bet tas var dot daudz ierosinājumu augšzemnieku dialekta vēsturiskai izpētei, šī dialekta skaņu pārmaiņu hronologijai, sakaru atklāšanai ar kaimiņu tautu valodām. K. Anciša monogrāfija lieti noderēs arī augšzemnieku izlokšņu savstarpējo attieksmju noteikšanai, kā arī kāda izloksnes fakta teritoriālā izplatījuma registrēšanai (resp. tā saucamajai lingvistiskajai ģeogrāfijai). Šādā izlokšņu savstarpējā salīdzinājumā atklāsies ne tikai valodas faktu kopīgums, bet arī to nevienmērīgā attīstība.

Par to, ka šī vērtīgā K. Anciša monogrāfija ir publicēta, jāpateicas zinātniskās redaktores Silvijas Rages nesavtīgajam darbam un milzīgajam pūlēm, kas tika ieguldītas, sagatavojot darbu izdošanai. Respektējama ir Silvijas Rages pietāte pret autora stilu (kas nav piesārņots ar dažādiem štampiem), pret to, ka autora valoda pamatos ir atstāta negrozīta.

Grāmatas pēcvārdā S. Rage raksta: „Žēl, ka autoram nebija lemts redzēt sava darba augļus, žēl, ka viņam neizdevās savu darbu līdz galam izredīgēt“ (369. lpp.). Tas pats jāsaka arī par šī darba zinātnisko redaktori un izdošanas ierosinātāju Silviju Ragi: „Žēl, ka viņai pašai neizdevās darbu novadīt līdz galam, jo pēdējās korektūras jau lasīja citi...“

A. Reķēna

V. Paulauskienė. **Lietuvių kalbotyra.** 1969–1972. Literatūros rodyklė. V., 1977, 324 p. (Lietuvos TSR Mokslų Akademijos Centrinė biblioteka).

Šioje rodyklėje registruojama nurodytų ketverių metų lietuvių kalbotyros literatūra. Tai jau ketvirtoji iš eilės „Lietuvių kalbotyros“ knyga, ir visos kartu jos jau apima 29 metų tarpą (pradedant nuo 1944 m.). Nuo savo pirmtakių recenzuojamoji knyga nedaug tisiiskiria. Svarbiausias skirtumas tas, kad čia jau įtraukiama, nebeminint jokių apribojimų, ir užsienio literatūra (priešpaskutinėje knygoje, tiesa, jos irgi šiek tiek duota, bet tik, kaip pasakyta pratarėje, „atrakos būdu“). Tai sveikintina pažanga. Lietuvių kalbos ir apskritai baltų kalbų tyrinėjimas šiandien, žinoma, intensyviausias ir našiausias pačių baltų padangėje, tačiau lituanistikos ir baltistikos darbu, kartais net labai vertingų, kasmet pasirodo ir kitur pasaulyje. Imdamasis rimtai

nagrinėti kokį baltistinį dalyką, kalbininkas turi būti susipažinęs su visa ligšioline to dalyko literatūra, tad ir bibliografinė rodyklė jam labiausiai pravarti ne kokia regioninė, o tokia, kuri apima visą (visų kraštų) literatūrą.

Bibliografinė rodyklė nesiriboja lietuvių kalbai skirtais darbais, bet kartu dar apima bendresnio pobūdžio baltistinius tyrinėjimus ir prūsistiką. Toks tematikos išplėtimas visai natūralus ir priimtinas. Daugiau abejonių kelia ir sunkiau sprendžiamas kitas klausimas – kiek plačiai respektuoti bendresnio profilio indoeuropeistinius ar šiaip kurioms kitoms indoeuropiečių kalboms skirtus istorinės lyginamosios kalbotyros darbus, tik iš dalies, periferiškai liečiančius lietuvių kalbą ar apskritai baltų kalbas. Į rodyklę, pavyzdžiui, įtraukta rumunų mokslininko vokiškai išleista knyga apie trakų bei dakų kalbą (žr. nr. 553), nes ten vienoje vietoje esąs nurodytas J. Basanavičiaus darbas. Tai aiškiai nepakankama knygos įtraukimo argumentacija. Jau daug svarbiau, kad toje knygoje tarp leksikos atitikmenų iš kitų indoeuropiečių kalbų suminėta ir keliolika lietuviškų žodžių. Ar tų keliolikos siejimų – jie, rodos, visi paimti iš ankstesnės literatūros, nėra originalūs – užtenka, galima įvairiai galvoti (čia svarbu, kiek išsamia bibliografinė rodyklė norima turėti). Bet jeigu jau apsispręsta įtraukti, nenuoseklu nutylėti ir kitas panašaus pobūdžio knygas, dar plačiau bei specialiau užkliudančias lietuvių (bei apskritai baltų) kalbotyros dalykus (todėl iš dalies susilaukusias ir recenzentų baltistų dėmesio), pvz.:

1. Anttila R. Proto-Indo-European schwebeablaut. Berkeley–Los Angeles, 1969. (University of California Publications. Linguistics. 58). Indekse (p. 224–227) suregistruota per 250 darbe paliestų baltiškų (daugiausia lietuviškų) žodžių bei jų formų.

2. Lockwood W. B. Indo-European philology, historical and comparative. New York, 1969.

Rec.: Mažiulis V. – General Linguistics (University Park, Pa.), 1970, vol. 10, p. 193–195 (toliau šio žurnalo pavadinimas trumpinamas GL).

3. Nagy G. Greek dialects and the transformation of an Indo-European process. Cambridge, Mass., 1970.

Rec.: Schmalstieg W.R. – GL, 1970, vol. 10, p. 195–199.

4. Strutyński J. Polskie nazwy ptaków krajowych. Wrocław (e.a.), 1972. (Prace Komisji Językoznawstwa. Nr. 33.) Užsimenama per 40 lietuviškų paukščių pavadinimų bei jų variantų, be to, dar (kiek mažiau) latviškų

ir prūsiškų, nors šiaipjau kokių naujų, originalių baltų žodžių etimologizavimų čia nėra.

Nevienodai elgiamasi ir su etimologijos žodynais. Įrašytas A. Briuknerio lenkų kalbos žodyno perspaudas (nr. 392), nurodytas M. Fasmerio rusų kalbos žodyno vertimas (nr. 399), yra V. Iličiaus-Svityčiaus nostratinių kalbų žodynas (nr. 397), net populiarizaciniai ukrainės G. Cyganenko (nr. 401) ir N. Šanskio, V. Ivanovo, T. Šanskajos (nr. 402) rusų kalbos žodynėliai. Tačiau didesnė dalis per anuos ketverius metus pasirodžiusių atskirų indoeuropiečių kalbų (ar kalbų grupių) etimologijos žodynų vis dėlto yra likusi už šios bibliografinės rodyklės ribų:

5. Chantraine P. Dictionnaire étymologique de la langue grecque. Histoire des mots. T. 2. E–K. Paris, 1970.

6. Frisk H. Griechisches etymologisches Wörterbuch, Bd. 2–3. Heidelberg, 1970–1972.

Bd. 2: Κρ–Ω. 1970.

Bd. 3. Nachträge. Wortregister. Corrigenda. Nachwort. 1972.

Kaip matyti iš registro (t. 3, p. 277–287), šiame žodyne iš viso paliesta apie 900 lietuvių, 56 prūsų ir per 180 latvių kalbos žodžių, kurių žymi dalis – tai rūpestingai atrinkti artimiausi graikų kalbos žodžių giminaičiai.

7. Mayrhofer M. Kurzgefaßtes etymologisches Wörterbuch des Altindischen. A concise etymological Sanskrit dictionary. Lfg. 21–24. Heidelberg, 1970–1972.

Lfg. 21. 1970. Lfg. 22. 1970. Lfg. 23. 1972. Lfg. 24. 1972. (Tai sudaro 1976 m. baigto leisti III tomo p. 241–560.)

8. Sadnik L., Aitzetmüller R. Vergleichendes Wörterbuch der slawischen Sprachen. Lfg. 5. Wiesbaden, 1970.

9. Skok P. Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Knj. 1–2. Zagreb, 1971–1972.

Knj. 1. A–J. 1971.

Knj. 2. K–poni. 1972.

10. Sławski F. Słownik etymologiczny języka polskiego. T. 3. Kotar-kysz. Kraków, 1966–1969. Be to, iki 1972 m. dar išėjo šio žodyno IV tomo trys sąsiuviniai (p. 1–320): Z. 1 (16), 1970; Z. 2 (17), 1971; Z. 3 (18), 1972.

11. Български етимологичен речник. Съставили Вл. Георгиев, Ив. Гълъбов, Й. Заимов, Ст. Илчев. Т. 1. А–З. София, (1962–)1971.

Registruoti be jokios atrankos visus naujuosius indoeuropiečių kalbų etimologijos žodynus, žinoma, irgi būtų netikslinga. Nuošaliai gali likti daugumas populiarizacinių žo-

dynėlių ir tie žodynai, kurių etimologizavimai neišeina už vienos kalbų šakos (grupės) ribų (tokie paprastai yra atskirų romanų kalbų etimologijos žodynai, iš kurių neišsiskiria nė E. Gamilšego stambaus prancūzų kalbos žodyno antrasis perdirbtas 1699 m. leidimas; panašiai K. Polianskio polabų žodyne, kurio antrasis sąsiuvinis pasirodė 1971 m., laikomasi nusistatymo ribotis slavų kalbomis). Nedidelis nuostolis, jei aplenkiami ir mėgėjiški, nepakankamai kvalifikuotai parengti žodynai (tu gal pateisinama, pavyzdžiui, kad į rodyklę neįtrauktas N. Šanskio redaguojamas rusų kalbos žodynas, kurio sąs. IV išėjo 1972 m.).

Rodyklėje kažkodėl nenurodyti pasaulinės bei indoeuropeistinės lingvistikos einamosios bibliografijos pagrindiniai tęstiniai leidiniai, turintys ir baltų kalbų skyrelius. Kalbininkams labai svarbūs ir tokie bibliografiniai darbai, kurie registruoja senuosius kalbos paminklus (nurodo dabartinę jų saugojimo vietą, pateikia ligšiolinio filologinio jų tyrinėjimo literatūrą ir pan.). Iš tokių pirmaisia tiktų įtraukti:

12. Lietuvos TSR bibliografija. Ser. A. Knygos lietuvių kalba. T. 1. 1547–1861. V., 1969.

Dar būtų galima nurodyti vieną kitą straipsnį, šiek tiek papildantį šiame kapituline veikle, parengtame Lietuvos TSR Knygų rūmų darbuotojų, randamą informaciją, pvz.:

13. Robinson D. F. Lithuanian books in the British Museum (1578–1937). – GL, 1970, vol. 10, p. 75–96.

14. Robinson D. F. The Göttingen (ex-Königsberg) collection of Old Lithuanian and Old Prussian books. – GL, 1972, vol. 12, p. 145–148.

15. Žukas V. Lituaništieji rankraščiai Lenkijos bibliotekose. – Bibliotekų darbas, 1971, Nr. 6, p. 32–35.

16. Žukas V. Senos lietuviškos knygos Lenkijos bibliotekose. – Bibliotekų darbas, 1970, Nr. 7, p. 18–23.

Plačiau nebesustojant ties tokia literatūra, kuri gal neįdėta dėl sunkumų griežčiau atriboti tai, kas dėtina ir kas nedėtina, reikia su apgailėstavimu konstatuoti, kad bibliografinėje rodyklėje trūksta ir daugelio tokių dalykų, dėl kurių dėjimo panašių abejonių negalėtų kilti: jų sąsaja su lietuvių bei baltų kalbotyra paprastai matyti jau iš pačių pavadinimų.

Iš užsienio baltistinių darbų rinkinių bei tęstinių leidinių įrašytas, rodos, tik vienas – Chr. S. Stango septyniasdešimtmečio jubiliejinis leidinys *Donum Balticum* (nr. 209).

Jis, be abejo, solidžiausias, tačiau nevalia praleisti nė kitų:

17. Baltic linguistics. Ed. by T. F. Magner and W. R. Schmalstieg. University Park—London, 1970.

Rec.: Jonikas P. — Aidai, 1971, p. 235; Kenstowicz M. J. — Canadian Slavonic Papers, 1971, vol. 13, p. 2–3; Marvan J. — International Journal of Slavic Linguistics and Poetics (The Hague), 1972, vol. 15, p. 205–212 (trumpinama IJSLP); Scholz F. — GL, 1971, vol. 11, p. 171–175. Viena recenzija — V. Mažiulio — buvo žinoma ir bibliografinės rodyklės sudarytojais (žr. nr. 255).

18. First Conference on Baltic Studies. Summary of proceedings. Tacoma, Wash., 1969.

19. Lituanistikos instituto 1971 metų suvažiavimo darbai. Chicago, 1972.

20. Second Conference on Baltic Studies. Summary of proceedings. Norman, Okla., 1971.

21. Studi Baltici (Firenze), 1969, vol. 10. A. Sabaliausko šio tomo recenzija sudarytojais buvo žinoma (žr. nr. 269).

22. Studies in the Linguistic Sciences. 1972, vol. 2, No. 2. Studies in Baltic Linguistics. (Department of Linguistics, University of Illinois, Urbana.)

23. Universität Bern. Institut für Sprachwissenschaft. Arbeitspapier 5: Baltica. 1972.

Šiuose leidiniuose paskelbti darbai savo apimtimi bei pobūdžiu labai įvairūs — nuo M. Kenstovičiaus lietuvių fonologijos disertacinio aprašo (nr. 22, p. 1–85) iki pranešimų trumpučių santraukų (nr. 18, 20, kur, be to, temos iš baltų kalbotyros nė neužima centrinės vietos). Čia, recenzijoje, visus juos atskirai aprašyti užimtų per daug vietos. Tai, reikia tikėtis, „Lietuvių kalbotyros“ tęsėjai padarys patys, tolesnėje knygoje kamšydami ankstesniųjų metų spragas.

Iš atskirų autorių (ar parengėjų) knygų praleistos šios:

24. Ford G. B., jr. Old Lithuanian texts of the sixteenth and seventeenth centuries. With a glossary. The Hague, 1969.

Rec.: Leeming H. — The Slavonic and East European Review (London), 1971, vol. 49, p. 134–135 (trumpinama SEER); Robinson D. F. — The Slavic and East European Journal (Madison, Wisc.), 1971, vol. 15, p. 109–110 (trumpinama SEEJ).

25. Ford G. B., jr. The Old Lithuanian catechism of Baltramiejus Vilentas (1579). A phonological, morphological and syntactical investigation. The Hague—Paris, 1969. (Slavistic printings and reprintings. 71.)

Rec.: Safarewicz J. — LP, 1972,

t. 16, p. 121–125; Schmalstieg W. R. — SEEJ, 1971, vol. 15, p. 105–108; A. Roto recenzija, skelbta Baltisticoje, žinoma ir sudarytojais (žr. nr. 340).

26. Ford G. B., jr. The Old Lithuanian catechism of Martynas Mažvydas (1547). Assen, 1971.

Rec.: H[ofmann] E. — KZ, 1971, Bd. 85, p. 304–305; Leeming H. — SEER, 1972, vol. 50, p. 115–117; Pisani V. — Paideia (Brescia), 1971, vol. 26, p. 213.

27. Jonikas P. Lietuvių bendrinės rašomosios kalbos kūrimasis antroje XIX a. pusėje. Čikaga, 1972.

28. Litauisch-deutsches Wörterbuch. Hüttenfeld, 1972. (Sudar.: K. Fulst ir kt.)

29. Mironas R. Oriä kalbos žodynas. V., 1972.

30. Nalepa J. Opuscula Slavica. 1. Lund, 1971 (Slaviska Institutionen vid Lunds Universitet. Slaviska och baltiska studier. 9). Iš 12 įdėtų straipsnių paskutiniai 5 (p. 93–150) ištisai ar bent pirmiausia baltistiniai.

31. Skardžius P. Ankstyvesnė ir dabartinė lietuvių bendrinės kalbos vartoseną. Chicago, 1971.

32. Uotila E. Baltofennica 2 (Finn. *kärhä/ *kärpä. Finl. perkele, länny). Napoli, 1970. (Istituto Universitario Orientale, Sezione slava. Annali. Euroasiatica. 9).

33. Uotila E. Finn. *laukas e *valka-/ *välkä-. Napoli, 1970. (Istituto Universitario Orientale, Sezione slava. Annali. Euroasiatica. 7.) Abiejose publikacijose (nr. 32 ir 33) nagrinėjami Pabaltijo suomių kalbų baltizmai. Dar daugiau yra likę nepastebėtų pavienių lituanistinių bei baltistinių straipsnių, skelbtų įvairaus (ne baltistinio) pobūdžio leidiniuose:

34. Zeps V., Halle M. Outline of the accentuation in inflectional paradigms of literary Lithuanian with an appendix on the accentuation of nominal derivatives. (— Quarterly Progress Report. Massachusetts Inst. of Technology Research Laboratory of Electronics. No. 103.)

35. Anisfeld M., Anisfeld E., Semogas R. Cross-influence between the phonological systems of Lithuanian—English bilinguals. — Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior, (New York—London), 1969, vol. 8, p. 257–261.

Rec.: Norvilas A. — Aidai, 1971 p. 324–326.

36. Arumaa P. Baltis et Iraniens. — In: Studi linguistici in onore di Vittore Pisani. Vol. 1. Brescia, 1969, p. 73–90. Pats šis jubiliejinis leidinys sudarytojais lyg ir žinomas (žr. rodyklės nr. 580).

37. Arumaa P. Baltisches ž, z und slavisches z. — ZfslPh, 1970, Bd. 35, p. 77–96.
38. Beekes R. S. P. An European substratum word. — *Orbis* (Louvain), 1971, t. 20, p. 132–137. Lie. *lūpti*, *lúoba*, *lèpti*, *lāpas* ir kt. sykiu su le. *lupic*, gr. *λέπω*, lo. *liber*, s.v.a. *louft* ir t.t. esą tos pačios substratinės šaknies.
39. Bezljaj F. Etyma slovenica. — *Rozprave* (Ljubljana), 1970, knj. 7, p. 153–182. (Slovensko Akademija znanosti in umetnosti. Rozred za filološke in literarne vede.) Daug etimologinių siejimų su baltų kalbų žodžiais.
40. Birnbaum H. Internal reconstruction, order of synchronic rules in generative grammar, and the problem of early Balto-Slavic relations. — In: *Problems of typological and genetic linguistics viewed in a generative framework*. The Hague–Paris, 1970, p. 72–122.
41. Bond Z. S. Phonological rules in Lithuanian and Latvian. — *Working Papers in Linguistics* (Ohio State University), 1971, vol. 9, p. 218–232.
42. Darden B. J. Rule ordering in Baltic and Slavic nominal accentuation. — *SEEJ*, 1972, vol. 16, p. 74–83.
43. Dudas K., O'Bryan M. A discussion of two approaches to Lithuanian nominal accentuation (with stress on some grave shortcomings). — In: *Studies in generative phonology*. Ed. by Ch. W. Kisseberth. Edmonton – Champaign, 1972, p. 144–178. (Papers in Linguistics. Monograph Series. 3).
44. Dupin T., Rolland P., Vernhes J.-V. L'adjectif long en lituanien. — *Atti e Memorie dell' Accademia Toscana di Scienze e Lettere "La Colombaria"* (Firenze), 1970, vol. 35, p. 247–251.
45. Eckert R. 20 Jahre Baltistik in der DDR. — *ZfSl*, 1969, Bd. 14, p. 377–385.
46. Ford G. B., jr. Some remarks about Jonas Kruopas' 1947 edition of Martynas Mažvydas' Catechism of 1547. — *Lituanus* (Chicago), 1972, vol. 18, No. 2, p. 34–44.
47. Ford G. B., jr. Some remarks about Simonas Vaišnoras' *Žemčiūga Teologiška* or *Margarita Theologica* ("Theological Pearl") of the year 1600. — *Lituanus*, 1972, vol. 18, No. 2, p. 27–33. Abu pastarieji dalykai (nr. 46 ir 47), tik be faksimilių, dar skelbti rinkinyje, kuris jau anksčiau nurodytas (žr. nr. 19).
48. Fowkes R. A. Tacitus' *lingua Britannicae propior*—*Germania* 45. — *Studia Celtica* (Cardiff), 1972, vol. 7, p. 167–173. Dėl britų ir baltų kalbų panašybių, kurios galėjusios patraukti I a. keliautojo dėmesį.
49. Hamp E. P. Some colour words in *-no-*. (1. "black" in Baltic. 2. Welsh *melyn* "yellow"). — *IJSLP*, 1971, vol. 14, p. 1–4.
50. Hofmann E. Litauisch *nuvidāuti*. — *KZ*, 1970, Bd. 84, p. 136.
51. Jakobson R. The Slavic god *Veles* and his Indo-European cognates. — In: *Studi linguistici in onore di Vittore Pisani*. Vol. 2. Brescia, 1969, p. 579–599.
52. Jonikaitė Z. Apie J. Pabrėžos botanikos veikalų rašybą. — Kn.: *Jurgis Pabrėža (1771–1849)*. V., 1972, p. 62–65. Personalijų skyriuje tiko nurodyti ir visą šį leidinį (dabar prie Pabrėžos pavardės užregistruotas vos vienas jubiliejinis straipsnelis, žr. nr. 2406).
53. Jonikas P. Antano Salio mokslinė veikla. — *Aidai*, 1972, p. 364–371.
54. Kenstowicz M. On the notation of vowel length in Lithuanian. — *Papers in Linguistics* (Edmonton–Campaign), 1970, vol. 3, p. 73–113 (trumpinama PIL).
55. Kenstowicz M. The Lithuanian third person future. — In: *Studies presented to Robert B. Lees by his students*. Ed. by J. M. Sadock and A. L. Vanek. Edmonton–Campaign, 1970, p. 95–108. (Papers in Linguistics. Monograph Series. 1.)
56. Klimas A. English and Lithuanian: Two candidates for the international language. — *The English Record*, 1969, vol. 19, No. 4, p. 60–67; t.p.: — *Lituanus*, 1969, vol. 15, No. 3, p. 25–34.
57. Klimas A. Family names in a Lithuanian village. — In: *Disputationes ad montium vocabula aliorumque nominum significationes pertinentes*. 10. Internationaler Kongress für Namenforschung... Wien, 8–13.9.1969. T. 2. Wien, 1969, 247–254.
58. Klimas A. Some problems in Lithuanian onomastics. A case study of the family names (surnames) of a Lithuanian village. — *Lituanus*, 1969, vol. 15, No. 3, p. 41–50. Plg. nr. 57.
59. Klimas A. Some questions concerning the relationship of Baltic and Slavic. — In: *Actes du Xe Congrès International des Linguistes*. Bucarest, 28 août – 2 septembre 1967. Vol. 4. Bucarest, 1970, p. 689–715 (trumpinama ACIL X).
60. Klimas A. The importance of Lithuanian for Indo-European linguistics. — *Lituanus*, 1969, vol. 15, No. 3, p. 10–24.
61. Laur W. *Baltisch* und *Balten*. — *Beiträge zur Namenforschung*. Neue Folge (Heidelberg). 1972, Bd. 7, p. 45–72 (trumpinama BN).

62. Levin J. F. Slavic borrowings in the Elbing vocabulary and their implication for Prussian phonology. — GL, 1972, vol. 12, p. 149–158.

63. Maxwell E. R. Aspects of Lithuanian complementation. — PIL, 1971, vol. 4, p. 169–195.

64. Mioldažytė E. J. Jablonskis ir lietuvių tautosaka. — Pergalė, 1970, Nr. 12, p. 145–147. Nedaug tesiskirianti šio straipsnio kita redakcija, skelbta mažiau žinomame leidinyje, nurodyta ir bibliografinėje rodyklėje (nr. 2334).

65. Pisani V. Baltico, slavo, iranico. — Ricerche Slavistiche (Firenze), 1967 (1969), vol. 15, p. 3–25.

66. Poghirk C. Les rapports entre le thraco-dace et le balto-slave. — In: ACIL X, vol. 4, 1970, p. 765–771.

67. Polák V. Considerations zur l'origine de l'aspect verbal en slave. — Orbis, 1970, t. 19, p. 187–201. Veikslų požiūriu tam pačiam Eurazijos tipui kartu su slavų kalbomis priklausančios ir baltų kalbos.

68. Polomé E. Germanic and regional Indo-European. (Lexicography and culture.) — In: Indo-European and Indo-Europeans. Papers presented at the Third Indo-European Conference at the University of Pennsylvania. Philadelphia, 1970, p. 55–72. (Haney Foundation Series. 9.) Dėl germanų, baltų ir slavų kalbų santykių (N. Čemodanovo leksikos izoglosų kritinė apžvalga).

69. Polomé E. The position of Germanic among West-Indo-European languages. — In: ACIL X, vol. II, 1970, p. 49–56. Bene daugiausia vietos skirta N. Čemodanovo pateiktų germanų ir baltų specifinių leksikos izoglosų kritikai.

70. Safarewicz J. Uwagi o zaimkowej postaci przymiotnika w języku litewskim. — Sprawozdania z prac naukowych Wydziału nauk społecznych. Polska Akademia Nauk. (Wrocław e.a.) 1968 (išėjo 1969), t. 11, z. 4, p. 1–8. Į bibliografinę rodyklę teįtrauktas maždaug tuo pačiu metu kitur skelbtas šio darbo trumpas atpasakojimas (žr. nr. 829).

71. Salys A. Ir vis dėlto ne taip. — Aidai, 1972, p. 371–376. Dėl poterių teksto svetimos kilmės konstrukcijų (polemika su A. Dambriūnu, kurio straipsnis ta pačia tema, skelbtas ten pat, p. 195–199, šiuose papildymuose atskirai nebenurodomas).

72. Schelesniker H. Slav. **taur-* in Orts-, Flur- und Gewässerbenennungen. — Anzeiger für slavische Philologie (Wiesbaden), 1970, Bd. 4, p. 39–47. Nelaikydamas slavų toponimų su *tur-* < **taur-* baltizmais, auto-

rius toliau čia jungia slavų ir baltų žodžius su **tauk-* (lie. *taukas*, s.-ch. *tūk* ir kt.), su kuriais (o ne su lie. *tānkus*) toliau esą sietini (kaip nykstamojo laipsnio intarpinės formos) ir s. sl. *toča*, le *teča*, r. *myva* ir kt.

73. Schmalstieg W. R. A. Salys — profesorius Amerikoje. — Aidai, 1972, p. 362–363.

74. Schmalstieg W. R. Jonas Kazlauskas' contribution to Lithuanian linguistics. — Lituanius, 1972, vol. 18, No. 1, p. 5–14.

75. Schmalstieg W. R. The Lithuanian vocalic system revisited. — Lituanius, 1969, vol. 15, No. 3, p. 35–40.

76. Schmid W. P. Zur Geschichte des Formans *-*āyon-*/*-āyo-*/*-ā*. — IF, 1969 (1970), Bd. 74, p. 126–138.

77. Schmittlein R. Encore la Tabula. — Revue Internationale d'Onomastique (Paris), 1972, t. 24, p. 208 (trumpinama RIO). Lie. (ež.) *Tabalis*, *Tabolis* ir pan.

78. Schmittlein R. Laima, divinité baltique du bonheur. — RIO, 1971, t. 23, p. 123–138, 269–280; 1972, t. 24, p. 125–130, 191–208.

79. Schmittlein R. Le nom de la rivière Tatula. — RIO, 1970, t. 22, p. 190.

80. [Schmittlein R.] Lettre de M. R. Schmittlein du 16.12.71. — RIO, 1972, t. 24, p. 225–228. Dėl vietovardžių *Kaunas*, *Gardinas*, *Alytus* etimologizavimo (reakcija į J. Otremskio straipsnį, žr. rodyklės nr. 1750).

81. Schmittlein R. Notes et discussions [žurnalo skyrelio pavadinimas]. — RIO, 1970, t. 22, p. 301–302. Dėl upės vardo *Aluonta* tikrumo.

82. Schmittlein R. Notes et discussions [žurnalo skyrelio pavadinimas]. — RIO, 1971, t. 23, p. 233–235. Pirma rašoma apie *Baužas*, paskui — jau atskira antraštė A propos de *Sudargas* (p. 235) — apie *Sudargas*.

83. Schnitzer M. L. The duration of the long vowels as a perceptual cue in Lithuanian. — Lituanius, 1972, vol. 18, No. 1, p. 58–72.

84. Senn A. An inventory of Lithuanian proper names. — Names (Potsdam—New York), 1969, vol. 17, p. 127–137.

85. Sjöberg A. I. Об одной древне-прусской пословице. Deves does dantes, Deves does geitka. — ScSl, 1969, t. 15, p. 275–276.

86. Skardžius P. *Bedarbė*, *belaisvė* ir *betvarkė*. — Aidai, 1971, p. 418–419.

87. Skardžius P. Lietuvių bendrinės kalbos raida ir dabartis. — Aidai, 1969, p. 70–76.

88. Wikander S. 'Zwiebel' im Litauischen. — Die Sprache (Wien), 1972, Bd. 18, p. 195.

89. Windekens A. J. van. Une correspondance lexicale entre le tokharien et le balto-slave. — IF, 1971 (1972), Bd. 76, p. p. 54—58.

90. Witkowski T. Die Bedeutung des Baltischen für die slawische Namenforschung in Deutschland. — Onoma (Leuven), 1969, vol. 14, p. 215—227. Skelbta ir X Tarptautinio onomastikos kongreso darbų rinkinyje (p. 474—486), kuris čia nurodytas nr. 57.

91. Видугирис А., Каралюнас С. К вопросу о типах двуязычия в Литовской ССР. — В кн.: Проблемы двуязычия и многоязычия. М., 1972, с. 156—160. Bibliografinėje rodyklėje (nr. 194) užregistruota tiksliai užuomina apie šių autorių pranešimą konferencijoje.

92. Масленникова Л. И. Об особенностях языковой ситуации в польских говорах на территории Литовской ССР. — Исследования по славянскому языкознанию. Сборник в честь шестидесятилетия профессора С. Б. Бернштейна. М., 1971, с. 360—364. Apie kalbų santykius Arnionių kaime (Molėtų rj.). Pats rinkinys sudarytojai šiaipjau žinomas (plg. rodyklės nr. 514).

93. Непокупный А. П. Дегидронимические названия населений в балтийских и славянских языках (балт. *pa-* / slav. *po-*). — В кн.: Artura Ozola diena. Vārdarināšanas problēmas mūsdienū valodniecībā. Zinātnisks konferences materiāli. Rīgā, 1969, с. 38—43. Leidinys sudarytojai žinomas (plg. nr. 840, 1661).

Kai praleidžiami seniau skelbtų darbų nauji perspaudai, nuostolis, žinoma, jau ne toks didelis. Gal čia ir galima kokią atranką, bet tokių žymių veikalų kaip R. Trautmano baltų—slavų žodyno (1923 m.) ir prūsų kalbos paminklų (1910 m.) pakartotiniais 1970 m. leidimai neturėtų, rodos, likti neįregistruoti. Dar sunkiau pateisinti naujai sudarytų rinkinių, tegu ir apimančių vien kadaise jau kažkur skelbtus straipsnius, praleidimą, pvz.:

94. Vasmer M. Schriften zur slawischen Altertumskunde und Namenkunde. Hrsg. von H. Bräuer. Bd. 1. Berlin—Wiesbaden, 1971. (Veröffentlichungen der Abteilung für slawische Sprachen und Literaturen des Osteuropa-Instituts (Slavisches Seminar) an der Freien Universität Berlin. Bd. 38.) Vienas iš keturių šio rinkinio teminių skyrių vadinasi Die ursprünglichen Wohnsitze der Balten (p. 203—249) ir apima septynis darbus.

Rec.: Birnbaum H. — IJSLP, 1972, vol. 15, p. 220—224.

Lietuvių bei baltų kalbotyros darbų recenzijos registruojamos irgi nepakankamai išsamiai. Tai matyti kad ir iš tokių pavyzdžių:

95. A. Kuršaičio keturtomio žodyno (žr. nr. 393—395) nurodytos dvi recenzijos (abi jos liečia tik I tomą), o praleistos mažiausiai aštuonios (ribojamosi 1969—1972 m.): a) Bd. 1: Bammesberger A. — Zeitschrift für Ostforschung (Marburg—Lahn), 1969, Jg. 18, p. 457—458 (trumpinama ZOf); J. G. — Aidai, 1969, p. 142—144; Panagl O. — Orbis, 1969, t. 18, p. 573—576; Rūķe-Draviņa V. — Erasmus (Wiesbaden). 1971, vol. 23, p. 18—22; Schmalstieg W. R. — GL, 1970, vol. 10, p. 33—40; b) Bd. 2: Dambriūnas A. — Akiračiai, 1970, Nr. 8, p. 14; Klimas A. — Aidai, 1972, p. 118—120; Skardžius P. — Draugas, 1970, Nr. 185.

96. J. Princo knygos apie buy. Suvalkų gubernijos vietovardžius recenzijos suregistruotos palyginti išsamiau (kadangi pati knyga išėjusi anksčiau, recenzijos įtrauktos kiekviena atskirai pagal jų autorius, žr. nr. 1688, 1689, 1768, 1785, 1818, 1859; toks pateikimas nepatogus rodyklės vartotojui ir labai neekonomiškas: kiekvieną sykį vis kartojamas recenzuojamosios knygos aprašas). Tačiau bent trečdalis recenzijų ir čia praleista: Dickenmann E. — Kratylos (Wiesbaden), 1968 (1970), Jg. 13, p. 205—208; Hofmann E. — ZOf, 1969, Bd. 18, p. 758—760; Scholz F. — BN, 1970, Bd. 5, p. 201—202.

97. Iš Chr. S. Stango baltų kalbų lyginamosios gramatikos (1966 m.) vėlyvųjų recenzijų, be įrašytos nr 218, žinoma dar pora kitų: Mann S. E. — SEER, 1970, vol. 48, p. 435—438; Parolková O., Parolek R. — Jazykovědné aktuality. Zpravodaj Jazykovědného sdružení při Československé akademii věd (Praha). 1969, Nr. 1, p. 36—38.

Bibliografinėi rodyklei kenkia ne tik įvairiausi praleidimai, bet ir gana dažni iškraipymai įtrauktų dalykų aprašuose. Kai, vos pasklaidžius rodyklę, akis tuoj užkliūva už sudarkytų, kalbos klaidomis mirgančių antraščių, ir visa kita informacija ima rodytis esanti įtartina, reikalinga nuolatinio tikrinimo. O klaidų čia neišvengia, ko gero, nė vienos kalbos tekstai, pvz.: (lie.) K. Širvydo — turėtų būti (nes taip rašo straipsnio antraštėje autorius) K. Širvydo (nr. 346), „Baltų-slovėnų pardedės“ — t.b. „Baltų-slovėnų paralelės“ (nr. 682), priegairė — t.b. preigaidė (nr. 752), Laimėjo naudininkas (ir rusiškai išversta: Победил дательный) — t.b. Lėmėjo naudininkas (nr. 796), Afāzija, Anologija

Apkopė, Blsiai – t.b. Afāzija, Analōgija, Apokopė, Balsiai (nr. 1641); (la.) etimologija, materialis – t.b. etimologija, materiāli (nr. 396), daziem – t.b. dažiem (nr. 417), valodāam... toponīmu atspoguļojumā – t.b. valodām... toponīmu atspoguļojumā (nr. 606), Latviešu... leksika – t.b. Latviešu... leksikā (nr. 607), Valodās, vardinicas – t.b. Valodas, vārdnīcas (nr. 1049), Latviešu vārdu timologija – t.b. Latviešu vārdu etimologija (nr. 2469); (le) Jaćwięgow, každego, Kontasty – t.b. Jaćwięgów, každego, Kontrasty (nr. 119), Proba usciślenia – t.b. Próba uściślenia (nr. 472), zamkowej – t.b. zaimkowej (nr. 829), Dwe – t.b. Dwie (nr. 1567), asobowych, Pod. red. i zt wstępem W. Ta. szyckiego – t.b. osobowych, Pod red. i ze wstępem W. Taszyckiego (nr. 1668; iš 1969–1972 m. išėjusių keturių šio sen. lenkų asmenvardžių žodyno sąsiuvinį į rodyklę kažkodėl įtrauktas tik vienas), słowianszyzne – t.b. Słowiańszczyzna (nr. 1749); (r.) Литуанизм – t.b. Литуанизмы (nr. 498), латинских – t.b. латышских (nr. 1870); (br.) айканіхмія – t.b. айканімія (nr. 1670); (v.) Studion – t.b. Studien (nr. 1), indoeuropaischen – t.b. indoeuropäischen (nr. 9), Das Schicksal eines altpreusischen – t.b. Das Schicksal eines altpreussischen (nr. 323), berteln – t.b. betteln (nr. 433), altnondisch – t.b. altnordisch (nr. 477), im litauischn Prädikat – t.b. im litauischen Prädikat (nr. 791), Beiträge – t.b. Beiträge (nr. 1750, 1752); (rum.) Bucuresti, Etitura Stiintifica – t.b. București, Editura Științifică (nr. 553); (ang.) a ancient... Finno-Uggric – t.b. an ancient... Finno-Uggric (nr. 1667); (norv.) av-det. 1 Norste – t.b. av Det Norske (nr. 554).

Tiek antraštėse, tiek pačios sudarytojos pastabose netgi nagrinėjami baltų ir kitų kalbų faktai neretai perteikiami netiksliai, su klaidomis, pvz.: Old Prussian *segge seggīt* – t.b. ... *seggē, seggīt* (nr. 226), Lit. -ėdis, ėdies: Ursl. (j)ėdō – t. b. Lit. -ėdis, -ėdies: ursl. *(j)ėdb (nr. 415), *Taurūs* ir *kilnūs* – t.b. *Taurūs* ir *kilnūs* (nr. 425), *Priemonė* – t.b. *Priemenė* (nr. 432), lett. *kāulēt* (rusiškame vertime – *kaulēt*) – t.b. lett. *kaulēt* (nr. 433), liet. *kūopa* – t.b. liet. *kūopa* (nr. 436), lett. *seks* 'iltis' – t.b. lett. *sesks* 'iltis' (nr. 442), lietuvių ai. „*lasmuo*“ – t.b. lietuvių *lašmuo* (nr. 483), литов. *gouris*, ... *žvarėti* – t.b. ... *žvairėti* (nr. 515; pirmasis žodis visai neįmanomas ir veikiausiai bus atsiradęs vietoj straipsnyje užsiminto la. *gaūris*), праслав. *xytro* лит. *gugrūs* – t.b. праслав. **xytrō* ~ лит. *gudrūs* (nr. 520), ст.-слав. *ме҃сѣсь* и лит. *mėnuo* – t.b. ст.-слав. *мѣсѣсь* и лит. *mėnuo*

(nr. 529), литов. ... *pažubus* – t.b. ... *pažulnus* (nr. 535), литов. ... *udra*, ... *šoudyti* – t.b. ... *ūdra*, ... *šaudyti* (nr. 543), корня *Quad* – t.b. ... **ouəd-* (nr. 546).

Dėl neatidumo vietomis nukencia ir autorių pavardės, plg. *Lapinėš* – t.b. *Lapinėš* (nr. 396 ir p. 313), *Šobinskas* – t.b. *Šoblinskas* (nr. 1409), *Линдсберг* – t.b. *Линдберге* (nr. 1671). Panašiai atsiradę variantai kartais, matyt, jau nėra nebepriskiriami tam pačiam autoriui: pridėtoje pavardžių rodyklėje, pavyzdžiui, atskirai eina *Aruma P.* (tai tik nurašymo klaida!) ir *Arumaa P.*, *Schmalstieg R.* ir *Schmalstieg W. R.* Sukuriama ir visai negirdėtų autorių. Tokie yra, pavyzdžiui, *Galinaitė* (nr. 925), jau net kitų autorių alfabetiškai atskirta nuo savo pirmtakės *Galnaitytės* (p. 310), ir *Pom* (nr. 340 ir p. 314), neteisėtai pakliuvęs tarp lotyniško alfabeto pagrindu rašančių autorių ir visai išstūmęs tikrąjį (r.) *Pom*.

Bibliografinėje rodyklėje užsimota visų nerusiškų darbų antraštės išversti rusiškai (vietomis tai pakeičiama temos trumpu nuskymu savo žodžiais). Tai vėl gera dirva naujiems netikslumams bei klaidoms. Štai keletas pavyzdžių: *Über die Wortarten* verčiama *О видах словообразования* (nr. 24), vadinas, darbas apie kalbos dalis tampa žodžių darybos darbu (nors tiksliai ir nėra aišku, kaip čia suprasti *виды словообразования* – tokio sudėtinio termino su nusistovėjusia reikšme rusų lingvistinė literatūra lyg ir nepažįsta); Dėl liet. *tvarklas* 'piemuo' kilmės verčiama *Относительно происхождения лит. tvarklas, piemuo* (nr. 465), tarsi straipsnis lietuvių ne viena, o du žodžius (turėtų būti... лит. *tvarklas* „пастух“; panaši klaida kartojama nr. 464 ir kitur); vertimas *Лучше бессознательные предложения* (nr. 857) neperteikia tikrojo originalo turinio (*Geriausia – neįjungtukiniai sakiniai*) jau dėl atvirkščios priežasties: čia išversta ir tai, ko nedera versti – pats nagrinėjamas kalbos faktas (terminas); Estų—lietuvių kalbų pasikalbėjimai verčiama *Разговорник эстонско-литовского языка* (nr. 1052; t. b. *Эстонско-литовский разговорник*); Lietuvių kalbos bendrinė tartis verčiama *Общепотребительные произношения литовского языка* (tarp nr. 706 ir 707; kiek įmanomiau išversta nr. 2134); „Lietuvių kalbos žodyno“ talkininkus lyg ir nederėtų vadinti žodžių posochnikais (nr. 1071). Pasitaiko sunkiai suprantamų ar net visiškai beprasmiškų vertimų, pvz.: Соответствие идее суффикса -sk балтийскому -šk и проблема определяющих звуков глаголов (nr. 231); Эстонское (h)õis „цвет“ и родственное ему бал-

тийское заимствование (nr. 598); Правильно ударяйте „Културос барай“ (nr. 734); Всесоюзные или предложения, не требующие союза (nr. 844). Nebesustojant ties stilistinėmis, formaliomis ir kitomis redakcinėmis rusiško teksto ydomis, tebūnie leista apsiriboti vienu tos rūšies pavyzdžiu: латышский (язык), greta kurio bibliografinėje rodyklėje dar vartojamas ir латвийский (язык) (nr. 584, 620), trumpinamas mažiau sia penkeriopai: ла. (nr. 442; kita – apvers-tą – šio trumpinimo variantą žr. nr. 485), лат. (nr. 461), лтш. (nr. 406), латышк. (nr. 405), латышск. (nr. 578).

Užuot šitaip vargus, ar ne geriau būtų rusiško dubliuojamojo teksto visai atsisakyti? Jis juk iš tiesų sunkiai derinasi su pačiu leidinio pobūdžiu. Tai ne kokia populiarizacinė, o pirmiausia lituanistams ar bent jau kalbininkams skirta bibliografinė rodyklė. Joje registruojami įvairiomis kalbomis skelbti lingvistiniai darbai. Nelogiška galvoti, kad rusas kalbininkas, ir dar toks, kuris domisi baltų kalbomis, be vertimo nesupras angliškos, vokiškos, prancūziškos ar kokios kitokios antraštės, o visi kiti – supras (vertimų į lietuvių ar dar į kurią kitą kalbą neduodama). Skaitytojų ratą čia lemia ne kalba, o specialybė. Straipsnio, pavadinto „Kentum“ elements in Slavic, tema kalbininkui, turinčiam supratimą apie guturalinių indoeuropiečių priebalsių raidą bei kentumines / satemines kalbas, bus aiški ir be ypatingo anglų kalbos mokėjimo; nekalbininkui, tokio supratimo neturinčiam, nieko nepadės joks vertimas, net jeigu jis būtų ir tikslus, o ne toks, kaip šioje rodyklėje: Элементы „Kentum“ в славистике (nr. 587). Tikslingesnė ir paprastesnė, rodos, būtų tokia išeitis. Svarbesnį ir platesnį (tarptautinį) susidomėjimą galintys kelti darbai dažnai turi sykiu pridėtas santraukas kuria nors kita (paprastai labiau išplitusia) kalba. Bibliografinėje rodyklėje ir būtų galima tenkintis tais antraščių vertimais, kurie randami pačiuose darbuose (jų santraukose). Taip nebereikėtų nė atskirai informuoti apie tokių santraukų buvimą ir jų kalbą, kaip tai daroma dabar (irgi ne be klaidų; pvz., nr. 483 nurodyta, kad santrauka latvių k., nors iš tiesų ji angliška).

Dar būtų galima pageidauti bibliografinių aprašų didesnio vienodumo, nu(si)statytų standartų griežtesnio laikymosi, nors tai ir nebetiek svarbūs, jau daugiau tik formalūs dalykai. Aprašant periodikoje skelbtus darbus, leidinio pavadinimas nerašomas kabutėse. Tai nukrypimas nuo galiojusių standartų, tačiau pateisinamas: skirtumas nuo knygos

juk ir be kabučių pakankamai aiškus, ir pirmiausia iš to, kad priešais knygos nurodymą vartojamas atsakantis sutrumpinimas. Prasčiau, kad nusistatymas nerašyti kabučių retkarčiais laužomas (žr. nr. 37), kad priešais knygą kartais neparašomas reikalingas sutrumpinimas (žr. nr. 483 ir plg. tame pačiame puslapyje nr. 481) ar svyruojama dėl to sutrumpinimo formos (visai analogiškais atvejais vartojama tai Кн., tai В кн., žr. nr. 777 ir 778; dar kitaip nr. 776). Ne visur vienodai aprašomi knygos skyriai (žr. net iš to paties p. 47 nr. 310 ir 315).

Ribojuantis labiausiai kliūvančiomis klasifikacijos bei įrašų išdėstymo ydomis, gal visų pirma reikėtų pasakyti, kad bene didesnė dalis įrašų, sudėtų skyriuje „III–4. Lietuvių kalbos ryšiai su kitų tautų kalbomis“, labiau tiktų į skyrių „II. Baltų kalbos“ (nebent dar reikėtų pridėti: „ir jų santykiai su kitomis kalbomis“). Dabar visiškai artimų tokio pat pobūdžio darbų galima rasti ir viename, ir kitame skyriuje (plg. nr. 268 ir 608). Ir kitur analogiški darbai (pavyzdžiui, tos pačios knygos recenzijos) kartais atsiduria skirtinguose skyriuose (plg. nr. 10 ir 360). Iš atskirų neapsižiūrėjimo atvejų galima būtų nurodyti straipsnio pateikimą knygų sąrašė (nr. 917), nukrypimą nuo alfabeto (nr. 1070–1075), to paties dalyko pakartotinį įrašymą skirtinguose vietose (nr. 492 ir 627, 1049 ir 1066).

Bibliografuojamų darbų svarbia charakteristika, kaip ir kituose bibliografiniuose leidiniuose, laikomas bibliografijos (literatūros) pateikimas ir to pateikimo forma – atskiru sąrašu ar išnašose. Kai literatūra pateikiama išnašose, jų skaičius bibliografinėje rodyklėje kažkodėl tapatinamas su literatūros vienetų (pavadinimų) skaičiumi (pavyzdžiui, sakoma, kad nr. 1779 aprašyto straipsnio išnašose pateiktas 21 pavadinimas, nors iš tiesų ten tiek išnašų, o jose nurodytų skirtingų darbų skaičius nepersirita per 10). Ir apskritai reikėtų nepamiršti, kad specialistui daug svarbiau iš anksto turėti kuo tikslesnę informaciją apie bibliografuojamo darbo temą bei turinį. Įsitikinęs, kad darbas tikrai liečia jam rūpimą dalyką, specialistas ir taip jo ieškos, o jau radęs ir pats iš sykio matys, kiek ir kaip ten nurodyta dar kitos literatūros. Temai patikslinti bei turiniui aiškiau bei smulkiau nusakyti (kur tai būtina, bet dar nepadaryta) vietos atsirastų, visai nedidinant leidinio. Viena, jos susitaupytų, atsisakius, kaip jau kalbėta, nereikalingų vertimų. Antras svarbus popieriaus taupymo rezervas – tai sutrumpinimų įvedimas dažniau nurodomiems leidiniams. Aprašant vis tuose pačiuose ling-

vistiniuose periodiniuose leidiniuose ar straipsnių rinkiniuose skelbtus darbus, nėra nė mažiausio reikalo kiekvieną sykį ištiesai kartoti, kaip tai daroma recenzuojamoje rodyklėje, tų dažnųjų leidinių aprašus. Ištiesai aprašyti pakaktų vieną kartą – šalia įsivestų sutrumpinimų, pateiktų pačioje bibliografinės rodyklės pradžioje. Prie daugelio tokių sutrumpinimų kalbininkai jau yra gerai pripratę (plg. IF, LP ir pan.), ir jiems nė nebereikia dėl jų vis žvilgčioti į sutrumpinimų sąrašus.

Reikia tikėtis, kad „Lietuvių kalbotyros“ tęsėjai pasimokys iš praeities klaidų. O kol kas turėti išsamią, patikimą ir patogiai sutvarkytą bibliografinę rodyklę ir toliau tebėra visų lietuvių kalbos tyrinėtojų svajonė.

V. Urbutis

CHRISTIANAS S. STANGAS

1977 m. liepos 2 d. mirė Christianas S. Stangas. Mirtis atėjo netikėtai – pačioje Norvegijos šiaurėje, prie Beringo jūros prigludusiam nedideliame Kirkeneso mieste. Vasaros atostogų išvykos metu. Staigus širdies smūgis.

Liepos 8 d. po kremacijos Osle į senovinį labai įdomios architektūros namą, kuriame pačioje praėjusio šimtmečio pabaigoje gimė norvegų mokslininkas, paskutinės pagalbos atiduoti atėjo jo artimieji, buvę moki-

niai, kultūros ir mokslo įstaigų atstovai. Savo buvusį prezidentą pagerbė Norvegijos Mokslų Akademija. Sesijoje apie Chr. S. Stango gyvenimą ir mokslinę veiklą kalbėjo lietuvių kalbininkams gerai pažįstamas Norvegijos slavistas profesorius Arnė Gallis. Akademijos nariu Chr. S. Stangas išbuvo keturiasdešimt penkerius metus.

Netekome žymiausio pastarųjų dešimtmečių pasaulio baltisto, daugiau kaip penkiasdešimt brandžiausių gyvenimo metų atidavusio savo pamėgtai specialybei mokslininko.

Christianas S. Stangas (Christian Schweigaard Stang) buvo gimęs 1900 m. kovo 15 d. Osle. 1918 m. jis įstojo į Oslo universitetą studijuoti indoeuropiečių kalbotyros. Toks specialybės pasirinkimas artimiesiems buvo gana netikėtas. Mat, Chr. S. Stango giminaičių tarpe būta nemaža žymių Norvegijos politikų ir juristų, todėl laukta, kad ir Christianas eis jų keliu.

Pirmaisiais studijų metais pagrindinį dėmesį Chr. S. Stangas skiria sanskritui, senovės skandinavų, graikų, lotynų, senovės slavų kalboms. Jo profesoriai šiuo metu buvo tokie žymūs norvegų kalbininkai, kaip G. Morgenstjernė, A. Torpas, H. Falkas, O. Brokas (Broch), S. Konovas.

1920–1921 m. Chr. S. Stangas studijuoja Paryžiuje. Ypač didelės įtakos jam turi A. Mejė (Meillet) paskaitos. Apie šį kalbininką Chr. S. Stangas pasakęs, jog tai buvęs tyrinėtojas, kurį savo mokslo kelyje visuomet laikęs pavyzdžiu.

Pamažu Chr. S. Stango interesai krypsta į slavistiką ir baltistiką. 1923 m. jis darbuojasi Maskvoje ir Leningrade. 1924 ir 1925 m. ilgesnį laiką pabūna Lietuvoje. Kaune Chr. S. Stangas susipažįsta su K. Būga ir J. Jablonskiu. Lietuvių kalbos jį moko A. Vireliūnas. Jaunas norvegų mokslininkas gyvena Marijampolėje (dab. Kapsukas), gerai susipažįsta su žemaičių tarmėmis.

1929 m. Oslo universitete Chr. S. Stangui už disertaciją „Mažvydo lietuviško katekizmo kalba“ („Die Sprache des litauischen Katechismus von Mažvydas“. Oslo, 1929) suteikiamas daktaro laipsnis.

1929 m. Chr. S. Stangas vėl lankosi Lietuvoje. 1930 m. drauge su J. Geruliu vyksta į Zietelos apylinkes tyrinėti Zasečių kaimo (dab. Baltarusijos TSR) lietuvių šnektos. 1931 m. vėl drauge su J. Geruliu tyrinėja lietuvių žvejų šnektą buvusioje Rytų Prūsijoje.

1934 m. Chr. S. Stangas studijuoja Maskvoje ir Leningrade, 1935–1937 m. – Londone, 1936 m. studijų tikslais jis taip pat ilgesnį laiką pabuvoja Rygoje, o 1937 m. –